

Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük*'ünü Yeniden Gözden Geçirmek

Tuncer Gülensoy*

Sözlük (= Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat) (TS, 2157) demektir. *Türkçeden Yabancı Dil(ler)e Sözlük*; *Yabancı Dil(ler)den Türkçeye Sözlük*; *Türkçenin Etimolojik (Köken Bilgisi) Sözlüğü*; *(Herhangi bir) Bilim Dalının Sözlüğü*; *Cep Sözlüğü*, *El Sözlüğü* vb. gibi sözlükler Türkçenin kelime hazinesinin belirli ya da belli bir kısmını içine alırlar. Türkiye Türkçesi ağızlarından derlenen kelimeleri içine alan sözlüğe *Derleme Sözlüğü*; XIII-XVIII. Yüzyıllar arasında yazılmış eski eserlerden derlenmiş kelimeleri içine alan sözlüğe *Tarama Sözlüğü*; Türkçenin tarihî devirleri içinde yazılmış eserlerden taranan kelimeleri içine alan sözlüğe de *Türkçenin Tarihsel Sözlüğü* adı verilir. Fakat ne yazık ki, *Türkçenin Tarihsel Sözlüğü* henüz yayınlanmamıştır. Bu sözlük için onlarca Türkolog yüzlerce “el yazması” eser tarayarak yüzbinlerce fiş hazırlamışlardır. Rahmetli Prof. Dr. Cem Dilçin gibi eski eser uzmanlarının kontrolünden geçen bu fişler dizgi ve baskıyı beklemektedir.

Sözlük yazmak, dünyanın en zahmetli ve zor işlerinden birisidir. Bir Arap dilticisi “Düşman kazanmak istiyorsan sözlük yaz!” diyerek bu işin başka bir yönüne işaret etmiştir. Çünkü “yanlış” ya da “eksik” yapmak insana mahsustur. Ama önemli olan bir eseri yazmaya/hazırlamaya başlamaktır. Eksik ya da yanlışlar başka gözler tarafından görülüp düzeltildikçe eser “mükemmel”leşir.

Türk Dil Kurumu'nun 2011 yılında 11. baskısı yapılan *Türkçe Sözlük* adlı 2763 sayfalık dev eseri de kurumun yüz akıdır. Ancak, sözlük çalışma grubunda 7 üniversite profesörünün, 5 uzman üyenin, 1 başspiker ve 2 üyenin (?) bulunduğu görülmektedir. Daha önceki baskılarının hazırlanmasında görev alan 9 profesör ve doçentin pek çoğu diltciydi. Hele 2., 3., 4., 5., 6. ve 8. baskılarda adı görülen ve *Türkçenin Etimolojik Sözlüğü* adlı eserin sahibi rahmetli Prof. Dr. Hasan Eren, 7. baskıda adı geçen Prof. Dr. Semih Tezcan ve 8. baskıda adı geçen Prof. Dr. Talat Tekin Moğolca ile Altayistiği çok iyi

* Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi

bilen ve aynı zamanda Kök Türkçe ile Eski Uygur Türkçesi uzmanı kişilerdir. Orhan Şaik Gökyay ve Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu Osmanlı Türkçesi ile eski Türk edebiyatının usta uzmanlarıdır. 5. baskıda adı geçen Ferit Devellioğlu *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* adlı dev sözlüğün hazırlayıcısıdır. 8. ve 9. baskıda adı görülen Prof. Dr. İsmail Parlatır güçlü bir yeni Türk edebiyatı uzmanı ve aynı zamanda *Osmanlıca-Türkçe Sözlük* yazarıdır. Prof. Dr. Nevzat Gözaydın Almanya’da J. Benzing’in danışmanlığında doktora yapmış, çok iyi Almanca bilen bir halkbilimi uzmanı ve Prof. Dr. Hamza Zülfikar da Türkiye Türkçesi grameri uzmanlarının en iyilerinden olup *Yabancılar İçin Türkçe Dersleri* adlı eserleri ve Türkiye Türkçesinin bazı kelimeleri ve sorunları üzerine Türk Dili dergisinde yayımlanan derin araştırmaları vardır. 10. ve 11. baskıda adı geçen Prof. Dr. Nurettin Demir de Almanya’da doktora yapan, İsveç asıllı Türkolog Lars Johanson’un öğrencisidir; Prof. Dr. Recep Toparlı rahmetli Prof. Dr. Mehmet Akalın’ın doktora öğrencisi olup Kıpçak Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi uzmanıdır. 10.ve 11. baskıda adı geçen Prof. Dr. Mustafa Argunşah da Mehmet Akalın’ın danışmanlığında doktora yapmış “İdris-i Bitlisi” uzmanıdır.

Bu çalışma grubunda *Ermenice, Eski ve Yeni Farsça, Arapça, Rumca (Grekçe), Sırpça-Hırvatça, Arnavutça, İtalyanca, Romence* gibi dillerin uzmanları yoktur. Peki, klasik Moğolca’yı çok iyi bilen, bu konuda araştırma, makale ve tebliğleri yayımlanan uzman var mı? Yok. Bu konuda danışman da yok. Türkiye’de bu konuda doktoralı tek kişi olan ve pek çok makale yayını, tebliği ve Moğolcadan tercüme *Altan Topçi* adlı bir eseri bulunan Prof. Dr. Tuncer Gülensoy’a bırakın çalışma grubu üyeliği, “danışmanlık” bile teklif edilmemiştir. Türk Dil Kurumu’nda altışar yıldan üç dönem (on sekiz yıl) bilim kurulu üyeliği yapan Ahmet Bican Ercilasun, Kemal Eraslan, Osman F. Sertkaya, Mertol Tulum, Nuri Yüce, Mustafa Canpolat gibi dilciler de, danışman olarak bile görev almamışlardır.

Öyle olunca da *Türkçe Sözlük*’te Moğolca ve Altayistik açısından kusurlu ya da eksik bilgiler süregelmiştir. Aynı zamanda ödünç bazı kelimeler ile *bumerang* Türkçe kelimelerde de problemler ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada *Türkçe Sözlük*’ün (TS) 11. baskısı madde madde taranarak eksik, hatalı, yanlış, kökeni yanlış verilmiş, alıntısı ya da verintisi tutarsız sözcüklerin bazıları tartışmaya açılmıştır. Maksat, Türk milletinin gururu olması gereken *Türkçe Sözlük*’ün en mükemmele ulaşmasına ufak bir katkıda bulunmaktır. Bu görev bütün dilcileri kapsamaktadır. Üçü de şimdi Ankara üniversitelerinde doçent olarak görev yapan Moğolca uzmanları Bülent Gül (Hacettepe), Yavuz Kartallıoğlu (Gazi) ve Feyzi Ersoy’a (Gazi) sorumluluk düşmektedir.

Düzeltilmesi ya da Eklenmesi Gereken Bazı Maddeler:

- batu** Moğ. *batu* 'sert, katı, güçlü, sağlam, sarsılmaz, yıkılmaz; güvenilir, sadık, vefalı, samimi, içten; iffetli, namuslu' anlamındaki kelime TS'de yoktur; fakat Türkiye'de erkek adı olarak kullanılmaktadır.
- bayar** Moğ. *bayar* 'Neşe, kut, mutluluk, haz, zevk; bayram; selamlama, kutlama, tebrik' anlamlarındaki bu sözcük TS'de yoksa da Türkçede ad ve soyadı olarak yaşamaktadır (MTS, I: 122).
- beki** *beki* 'Pek, güçlü, sıkı, sağlam, sert, katı, gürbüz, iri yarı, güçlü, dayanıklı' anlamlarındaki bu sözcük < Moğ. 'dan alıntıdır. *beki batu* 'pek güçlü, pek sert, pek sağlam' anlamındadır. TT'de soy adı olarak kullanılan bu kelime TS'de yoktur. [Not: *beki* maddesi olmadığı halde, *Bekilli* maddesinden sonra verilen *bekiniş* 'bekinme işi', *bekinme* 'bekinmek işi', *bekinmek* '1. inat etmek, direnmek, 2. kapanmak, tıkanmak', *bekitme* 'bekitmek işi', *bekitmek* 'hık. kapamak, tıkamak' gibi madde başı sözcüklerin kökeni olarak *beki* kelimesi de madde başı yapılmalıdır.] DLT'de 'muhkem, kavi, sert, sağlam, sıkı' anlamlarında *bek* sözcüğü vardır. Bu sözcükten *bekiş-*, *bekit-* fiilleri yapılmıştır.
- belge** Moğ. *belge* 'belge, işaret, alamet, iz, sembol, kehanet, önceden kestirme, fal' kelimesinden alıntıdır (MTS, 157); *belgeçi* kelimesi Moğ. 'kahin, falcı, fal açan' demektir. DLT'de *belgü* 'alamet, nişan, im, belge' sözcüğü vardır.
- bergen** Moğ. 'büyük kardeşin karısı, yenge' anlamlarındaki *bergen* kelimesi (MTS, 159) TT'de erkek adı olarak yaşamakta olup, TS'de yoktur.
- berke** Moğ. 'berk, pek, güç, çetin, zor; yüklü, külfetli, zahmetli; karmaşık, ciddî, tehlikeli, güçlük, zorluk, sıkıntı, zahmet, dert' anlamlarındaki *berke* kelimesi DLT'de *berke/berge* 'döğme, sürmek için kullanılan deynek, kamçı' anlamlarındadır. TT'de yaşamakta olup, TS'de yoktur.
- berkes** Moğ. *berke*'nin çokluk biçimidir. TT'de soyadı olarak kullanılan bu sözcük TS'te yoktur.
- beserek** Tü. *a. hık.* 'İki hörgüçlü deve ile boz devenin melezi olan tülü devenin erkeği' değil, < Moğ. *besereg* 'melez, kırma, karışık; melez hayvan veya bitki; piç; oturmamış karakter, vb.' anlamındadır (MTS, 161). Düzeltilmelidir.
- bileği** DLT *bileği* = Moğ. *bilegüü* / *bileü* 'bileği taşı, ustura bilemeye mahsus taş' (MTS, 167), ortak kelime.

- bilge** DLT *bilge* = Moğ. *bilge/bileg*, Uyg. *bilig* ‘akıl, zihin, bilgi, bilim; anlayış yeteneği; Cengiz Han’ın sözleri’ (MTS, 337), ortak kelime.
- boğça** DLT *bohtay*, *bohtuy* ‘elbise bohçası, heybesi’ = Moğ. *bogça*, *boguça*, *boğçu* ‘seyahat çantası; valiz, heybe, bohça, paket’ (MTS, 176), ortak kelime.
- boncuk** DLT *monçuk*: ‘1. boncuk, süs için boyuna takılan değerli taşlar; 2. atın boynuna takılan değerli taş, arslan tırnağı, muska gibi şeyler’ = Moğ. *moncuğ / monşog* = *monçag* ‘boncuk’ [Tü. *b-* ~ Moğ. *m-*]
- bora** İtalyanca *borea* sözcüğünden değil, Moğ. *boruğa(n)* ‘yağmur’ sözcüğünden alıntıdır (MTS, 194).
- bödene** An. Ağl. ‘bildircin’ < Moğ. *büdüne* (MTS, 232), TS’de yok.
- böke** ‘kahraman, güçlü kimse’ < Moğ. *böke* ‘1. kuvvetli, sağlam, bünyesi kuvvetli, sert, pek, katı; güçlü, dinç, metanetli; 2. güreşçi, pehlivan’ sözcüğünden alıntıdır (MTS, 202-203).
- bökellik** ‘böke olma durumu, şampiyonluk, şampiyona’ (TS, 396) < Moğ. *bökelig* ‘güçlü, sağlam, kuvvetli, dayanıklı, katı, sert’ (MTS, 203).
- buğra** DLT *bogra* ‘Her hayvanın aygırı, boğa, deve aygırı, pohur’ = Moğ. *buğur-a* ‘erkek deve’ (MTS, 211), *krş.* Moğ. *buğu* ‘erkek geyik’ (MTS, 210).
- bulak** DLT *bulgak/bulgayuk* ‘bulanık’, Tü. *hlk.* ‘kaynak, pınar’ (TS, 407) < Moğ. *bulag* ‘1. bulak, pınar, kaynak, çeşme başı’ (MTS, 213), ortak kelime.
- burçin** ‘yeşilbaş erkek ördek’ < Moğ. *borçin somu* ‘bir ördek türü’ (MTS, 193), TT’de erkek ve kadın adı olarak kullanılan bu kelime TS’de yoktur.
- burgu** DLT *burkı* ‘ekşi yüz, kırıksık’ = Moğ. *burgi-* (MTS), ortak kelime.
- bürgü** ‘1. başörtüsü, 2. çarşaf, 3. atkı, 4. ince perde’ (TS, 424) = Moğ. *bürge* ‘derme çatma barınak, kulübe, baraka’ (MTS, 238), ortak kelime.
- bürü-** DLT *bür-* fiilinden *bürme*, *bürmek*, *bürük*, *bürünçük*, *bürün-*, *bürüş-* sözcükleri türetilmiştir = Moğ. *büri-* ‘bürümek, kuşatmak, örtmek, kaplamak, sarmak, döşemek’ (MTS, 239), *bürilge* ‘kaplama, kap, muhafaza, örtü, zarf’ (MTS, 241), *bürkü* ‘yaz şapkası’; *bürkü-* ‘bürümek, örtmek, bulutlanmak vb.’, *bürküğ* ‘karanlık, kasvetli, sıkıcı, bulutlarla kaplı, bulutlu, kapalı’ (MTS, 242), *bürüg* ‘örtülü’, ortak kelime.
- cebe** TS ‘a. Moğ. esk. 1. zırh, 2. silah (s.447)’ < Moğ. *cebe* ‘ok başı, mızrak ucu; (AT 6, 70) silah’ (MTS, II, 1610). Bu konuda geniş bilgi için bk. Gülensoy ‘Cebe Adı Üzerine’, Atsız Armağanı, İstanbul 1976.

- çadır** DLT *çaçır, çaşır, çatır*. TS'de Farsça olarak verilmiş, < Tü. *çat-(ı)r* olarak düzeltilmelidir = Moğ. *çaçar, çaçır*.
- çağa** 'a. hlk. çocuk, bebek' (TS, 479) < Moğ. *çag-a*.
- çakıldak** Moğ. *çakıldag* 'iris' < *çak-* 'yansıma'+ *-(ı)l-da-k*.
- çakıntı** DLT *çakıl-* 'ateş çakmak', *çakın-* 'kendisi için çakmak' = Moğ. *çakılğan* 'şimşek, yıldırım', ortak kelime.
- çakır** DLT *çakır* 'gök gözlü, çakır gözlü', TS 'gök gözlü, çakır gözlü' (TS, 483) = Moğ. *çakır* (KWb, 424)
- çelenk** 'çiçek, dal ve yapraklarla yapılmış halka' (TS, 516) < Moğ. *çeleg, çeleng* 'tahta kova, çekek' (MTS, 274) olarak düzeltilmelidir.
- çile** 'ipek, yün, pamuk vb. her türlü iplik demeti' (TS, 547) < Moğ. *cele* 'çile, urgan çilesi; hayvan bağlanan ip', DLT *çile* 'öğrekteki atın yaş gübresi'.
- dağar** DLT *tagar* 'çuval, dağarcık, içerine buğday ve başka şeyler konan nesne, harar', TS'de Farsça '1. ağzı yayvan, dibi dar toprak kap; 2. dağarcık' (TS, 576) olarak verilmiş. Bu kelime < Tü.-Moğ. ortak kelime olup, her iki dilde de Moğ. *tagar* 'yün çuval', Tü. *tagar* (> *dağar*) olarak yaşamaktadır. Moğ. *tagarçug* 'kaba yünden yapılmış çuval', Tü. *dağarcık* 'meşin torba' (TS, 577). Kelimenin kökeni Far. değil Tü.-Moğ.dır. Düzeltilmesi gerekir.
- dal** '1. arka, sırt; 2. kol, 3. omuz, 4. boyun, ense' (TS, 582) olarak verilmiş. Moğ. *dalı* 'kürek kemiği' anlamındaki *dalı*'dan alıntıdır. Düzeltilmelidir.
- damar** Moğ. *tamir* 'damar, kan damarı'
- defter** 'a. Ar. defter' (TS, 606) ~ Moğ. *debter /devter* [Tib. *deb+ther*, Far. ve Grk.'den] (MTS, 382) kaydı var. [Ar.'dan mı, Far.'dan mı, Gr.'den mi?]
- dulda** 'a. hlk. Yağmur, güneş ve rüzgârın etkileyemediği gizli, kuytu yer, siper' < Moğ. *dalda* 'gizli, saklı, gizli(ce); gözükmeden' (MTS, 358). Düzeltilmeli.
- erke** 'enerji' (TS, 80) < Moğ. *erke /erh/* 'hak, ayrıcalık; güç, otorite, yetki' (MTS, 522). Düzeltilmeli.
- gömlek** DLT *könglek* = Moğ. *kümlig* 'kadın gömleği' (MTS). Ortak kelime.
- Güdül** 'Ankara iline bağlı ilçe' < Moğ. *gudul* 'Çay, dere, arık' (MTS).
- güderi** 'Far. *gevderi* Genellikle geyik veya keçi derisinden yapılmış yumuşak ve mat meşin' (TS, 996) < Moğ. *küderi* 'misk geyiği' (KWb. 244) (Bk. Gülensoy, KBS, 393).

- güren** ‘*hlk.* Kızılcık’ < Moğ. *küreng /hüren/* ~ *küren* ~ *kürin* ‘Kızıl, (koyu) kahverengi’ (MTS). TS’ye alınmalıdır.
- Gürün** ‘Sivas iline bağlı ilçe’ < Moğ. *gürün* ‘Ülke, devlet, ulus’ (MTS). Düzeltilmelidir.
- kâkül** ‘*Far.* Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem’ (MTS, 711) < Moğ. *kökül* ~ *kökel* ‘Uzun saç, kakül, saç örgüsü; at perçemi; kuş ibiği’ (MTS, 767). Düzeltilmelidir.
- kalkan** DLT *kalkan*, TS ‘Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık’ (TS, 1281) ~ Moğ. *halh-a* (MTS).
- kamu** ETY *kamag*, DLT *kamug*, ‘Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü’ (TS, 1290). [ET *kamug* ~ *kamug* ~ *kamıgu* ~ *kamagu* ‘hepsi, tamamiyle’ (EUTS, 164) ~ Moğ. *kamug / hamugar* ‘Hepsi, tümü’.
- karakol** ‘Güvenliği sağlamakla görevli kimselerin bulunduğu yapı’ (TS, 1317). < Moğ. *haragul / harzl /* ‘Karakol, gözcü, nöbetçi, bekçi’ (MTS) [Not: *karakol* kelimesi ‘kara’ ve ‘kol’ sözcüklerinden değil, Tü.-Moğ. *kara-/hara-* ‘bakmak’ fiiline fiilden isim yapma eki *-gul* getirilerek yapılmıştır.].
- kuymak** DLT *kuyma* ‘bir çeşit yağlı ekmek’; TS ‘*a. hlk.* Mısır ununun erimiş tereyağı ile kavrulması, su eklenmesi, bir miktar peynir katılması ve bir süre kaynatılması ile elde edilen yemek’ (TS, 1549) < Moğ. *hoymag* ~ *huymag* ‘Katmer, gözleme’ (MTS).
- narin** ‘*Far.* *nârîn* İnce yapılı, yepelik, nazenin’ (TS, 1752) < Moğ. *narin /nariyn/* ‘İnce, hoş’ (MTS, 884).
- oba** DLT *oba*, TS ‘1. Göçebelerin konak yeri; 2. Bu yerde konaklayan göçebe halk veya aile; 3. Genellikle bölmeli göçebe çadırı’ (TS, 1785); ~ Moğ. *obug, omog* ‘Aile, boy, kabile’.
- omurga** ‘Sırt boyunca uzanarak vücuda destek sağlayan, kemikten, kıkırdaktan veya her ikisinden oluşan, içinde omuriliği barındıran kemik yapı’ (TS, 1802) < Moğ. *omurugu(n) / omrz* ‘Göğüs kemiği, köprücük’ (MTS). Düzeltilmelidir.
- ongun** ‘1. İlkel toplumlarda topluluğun kendisinden türediği sanılarak kutsal sayılan hayvan, ağaç, rüzgâr vb. doğal nesne veya olay, totem; 2. Arma’ (TS, 1805) < Moğ. *ongon* ‘Cin, koruyucu ruh; ölü ruhu, hayalet’ (MTS). Düzeltilmeli.
- sakal** ‘Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü’ (TS, 2011) < Moğ. *sahal* ‘Sakal, başak kılçığı, kök lifleri’ (MTS). Düzeltilmeli.

- salkın** 'Serinlik, güneşsiz, açık ve iyi havalı yer' (Gülensoy, KBS, 725) < Moğ. *salkin* 'Rüzgâr, yel' (KWb. 318). TS'ye alınmalıdır.
- sayın** 'Konuşma ve yazışmalarda saygı belirtisi olarak kişi adlarının önüne getirilen söz' (TS, 2049) < Moğ. *sayn* 'İyi, güzel; hoş; becerikli' (MTS). Düzeltilmeli.
- serin** '1. Az soğuk, ılık ile soğuk arası' (TS, 2071) < Moğ. *serigün /serzn* 'Serin, taze' (MTS). Düzeltilmeli.
- sicim** 'Keten, kenevir vb. bitkilerin liflerinden yapılan ince ip, kınnap' (TS, 2107) < Moğ. *sicim /sijim/* 'Sicim, ip' (MTS) olarak düzeltilmeli. *Sicimne-* 'sicimlemek'; *sicimçi* 'sicimci' kelimeleri de Moğolcadır.
- sokur** DLT *soğur* 'ada tavşanı', TS '1. *hay. b.* Köstebek; 2. *sf.* İçeriye batmış: *Sokur göz*; 3. *sf.* Bir gözü kör: *Sokur hayvan*' (TS, 2133) < Moğ. *sohur /sohor/* 'Kör, görmeyen' (MTS, 1132). Düzeltilmelidir.
- solak** DLT *sol* 'sol'; *solamuk* 'solak'; TS 'Genellikle sol elini kullanan kimse' (TS, 2133) ~ Moğ. *solugay /solgoy/* 'sol, solak' (TMS, 1125). Düzeltilmeli.
- Söke** 'Aydın iline bağlı ilçe' (TS, 214) < Moğ. *süke* 'Söke, söge, balta, çekiç, keser' (MTS). Düzeltilmelidir.
- sunu** '1. Erkek ördek; 2. hlk. Göl ördeği' (TS, 2171) < Moğ. *sona /sono* 'Erkek ördek' (KWb. 331; MTS); *sona ~ sonu* 'at sineği, böğelek' (MTS).
- tabak** 'Yiyecek koymaya yarar, az derin ve yaygın kap' (TS, 2236) < Moğ. *tabag /tavag/* 'Tabak, çanak, tepsi' (MTS, 1175). Düzeltilmelidir.
- tansu** 'tatlı, lezzetli, nefis, hoş, keyifli; harika, güzel, müthiş; zevk, haz' < Moğ. *tangsug* (MTS, 1201). TS'ye alınmalıdır.
- tarlan** 'Lekeli, noktalı, benekli, çizgili, yollu; rengarenk' (MTS, 1206) < Moğ. *tarılan/tarlan* kelimesinden alımtıdır.
- ulus** DLT *uluş* 'köy, şehir'; TS 'Millet' (TS, 2145) < Tü. *uluş* > Moğ. *uluş* > Tü. *ulus*.
- uran** DLT *uran/urağan* 'daima vuran'; TS 'Sanayi' (TS, 2419) < Moğ. *uran* 'Sanatçı, usta' (MTS). Düzeltilmelidir.
- urba** TS (*ur'ba*), İt. *roba* hlk. 'Giysi' (TS, 2149) < ET. *urbak* 'Elbise, giyecek' (EUTS, 266) > İt. *roba* > Tü. *urba*. Düzeltilmelidir.

- urgan** *urgan* DLT, TS ‘Keten, kenevir, pamuk, jüt gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat’ (TS, 2419) < Moğ. *urga(n)* ‘Urgan, kemet’ (MTS) Düzeltilmelidir.
- ülke** TS ‘1. Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümü, diyar, memleket’ (TS, 2444) < Moğ. *ölke* ~ *ölge* ‘Dağın güneş görmeyen yanı’ (MTS). Düzeltilmelidir.
- ürün** TS ‘Doğadan elde edilen, üretilen yararlı şey, mahsul’ (TS, 2451) < Moğ. *ür-e /ür/* ‘Ürün, evlat, soy, nesil’ (MTS).
- yaban** ‘İnsan yaşamayan ıssız yer’ (TS, 245); OT *yawa* (~ *yafa*~ *yava*) ‘sıcak kuytu (yer)’ (DLT) > [-w-/f/v > -b-] *yaba+n*. TS’deki yanlışlığın düzeltilmesi gerekir. (Bu konuda bk. T.Gülensoy, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, II, Ankara 2007, s.1022) Not: H.Eren ‘Türkçenin Etimolojik Sözlüğü’ adlı sözlüğünde (s. 437) kelimeyi Farsça: *bîyâbân* (< OFars. *viyâbân* ‘çöl’ den getirmektedir. Doerfer de (TMEN,403) *Tü.* > *Fars.* alıntı olarak kabul eder.) Düzeltilmelidir.
- yada taşı** ‘Birbirine sürtülünce yağmur yağacağına inanılan koyu yeşil renkli, genellikle yuvarlak, fındık büyüklüğünde bir taş, yağmur taşı’ (TS, 2498). Kelime Moğolcada *yada* (KWb, 213) ve *cada* (MTS, 304) olarak geçer. Türk lehçelerinden Oyrat, Teleüt ve Lebet Türkçelerinde *yada*, Yakutçada *cada*, *caday*, *satâ*, *sîtâ*, Altay Türkçesinde *cada* olarak geçer. Mançucada da *yada* biçimindedir. Moğolcada alıntıdır.
- yadaçı** < Moğ. *cadaçi* ‘Yağmur yağdıran büyücü’ (MTS, 1578). TS’de yoktur.
- yaka** DLT *yaka* ‘Yaka, elbise yakası’; TS ‘1.Giysilerin boyna gelen bölümüne eklenen ve türlü biçimlerde olan parçası’ (TS, 2504) ~ Moğ. *cağam* ‘Yaka, elbise yakası’ (MTS, 1581); *cah-a* ‘Yaka, kıyı, kenar, ağız, sınır; taraf, yan, yön; böğür; yaka, elbise yakası’ (MTS, 1608).
- yasa** ‘Kural; kanun’ (TS, 2542) < Moğ. *casa*.
- yasak** ‘Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel, memnuiyet’ (TS, 542) < Moğ. *casag* ‘Yönetim, idare, hükümet’ (MTS, 1606).
- yeke** ‘Rum. 1. Kayıkta dümeni kullanmak için dümenin baş tarafına takılan kol; 2. *hık*. İri, kocaman’ (TS, 2566). Not: 2. Maddedeki *yeke* (‘iri, kocaman’) kelimesi Rum.den değil Moğolca ‘Yüce, ulu, büyük, geniş; daha yaşlı, daha büyük; şahane, görkemli, muhteşem,

gösterişli; yetişkin, ergin, çok, fazla, çokça, bolca'anlamlarındaki *yeke* (sf., ve zrf.) kelimesi ile ilgilidir. *yeke* olarak ayrı bir madde başı yapılmalıdır. *yeke yek* 'Teke tek' (TS, 2566) zarfı Tü. değil, Farsça olarak düzeltilmeli ve anlamına 'bire bir' eklenmelidir.

yemiş DLT *yemiş*; TS '1. Meyve; 2. *hlk.* İncir' (TS, 2571) ~ Moğ. *cimis* / *jims*/ (MTS, 1632).

Yukarıdaki bilgiler pek çoğunuzu şaşırtabilir. Şaşırmamak için *Moğolca-Türkçe Sözlük*, *Eski Türkçe (Kök Türk, Uygur) Sözlük*, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, *Türkçe Sözlük*, *Türkçe Etimolojik Sözlük* gibi sözlükleri kullanmanın yanında 'kişi ve yer adları (onomastik)' ile bilgileri de iyi bilmek gerekmektedir. Çünkü pekçok yer ve kişi adı (*bu arada bitki ve güçlü hayvan adları*) birbirine bağılı olarak dikkat çekmektedir.

Burada ortaya çıkan bazı gerçekler sözlük hazırlayıcıların ilgisini çeker, Türkçe Sözlük'ün daha mükemmel ve doğru olmasına yardımcı olabilirlerse, ben de görevimi yapabildiğim olmanın hazzı ile kendimi mutlu sayarım.